

TỪ LUẬN ĐỀ VĂN HÓA CỦA TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG ĐẾN XÂY DỰNG VĂN HÓA THẶNG DƯ SINH THÁI TRONG THỜI ĐẠI MỚI

TS. VƯƠNG QUÂN HOÀNG*
TS. NGUYỄN HỒNG SƠN**
TS. NGUYỄN MINH HOÀNG***

Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc ngày 24/11/2021, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã phát biểu: “Phát huy cao độ những giá trị văn hóa, sức mạnh và tinh thần cống hiến của mọi người Việt Nam, tạo nguồn lực nội sinh và động lực đột phá để thực hiện thành công mục tiêu phát triển đất nước đến năm 2025, 2030, tầm nhìn đến năm 2045 mà Đại hội XIII của Đảng đã đề ra”¹. Xây dựng một hệ thống các giá trị văn hóa có tính toàn cầu đối với vấn đề bảo vệ môi trường sinh thái, làm cho mọi quốc gia, mọi người hiểu và đánh giá đúng về vai trò của các giá trị văn hóa, đó là yếu tố quyết định thái độ và hành vi ứng xử của con người với môi trường và xã hội nhằm giữ vững một hệ sinh thái cân bằng và bền vững cho tương lai. Đó cũng

---

*, ** Trung tâm nghiên cứu ISR, Trường Đại học Phenikaa.

*** Nguyên Chánh Văn phòng Hội đồng Lý luận Trung ương.

1. Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Sdd, tr.170.

là mục tiêu phát triển bền vững đất nước mà Đảng và Nhà nước ta hướng đến.

Sự coi trọng của Đảng đối với vai trò và sứ mệnh của văn hóa trong quá trình xây dựng và phát triển đất nước càng được thể hiện mạnh mẽ và rõ ràng hơn thông qua luận đề văn hóa của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong bài phát biểu tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc ngày 24/11/2021. Theo đó, Tổng Bí thư nhấn mạnh hai giá trị/vai trò cốt lõi của việc thực thi và tôn tạo văn hóa: 1) Sáng tạo nguồn lực nội sinh; 2) Hình thành động lực đột phá. Hai vai trò này của văn hóa được Tổng Bí thư xem là nhiệm vụ trọng tâm hàng đầu trong nỗ lực thực hiện mục tiêu phát triển đất nước đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045.

Để đạt được mục tiêu phát triển đất nước bền vững, bên cạnh việc phát triển đồng bộ trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, còn cần coi trọng bảo vệ môi trường - đây là một trong những vấn đề sống còn, là tiêu chí của phát triển bền vững. Vì thế, một trong sáu nhiệm vụ trọng tâm được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đưa ra là “làm cho văn hóa thích nghi, điều tiết sự phát triển bền vững đất nước trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp lần thứ tư”¹. Có thể thấy, quan điểm của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về văn hóa cũng bao hàm một cấu thành “giá trị kép” trực tiếp liên quan tới môi trường. Đó là: 1) Văn hóa cần chứa đựng yếu tố môi trường sống bền vững; 2) Sự bền vững của môi trường cần phải được đánh giá ở tầm mức quan trọng như một tiêu chí của văn hóa, của phát triển bao trùm.

---

1. Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Sdd, tr.172.

Cần xác định văn hóa là nền tảng cho nguồn lực nội sinh và động lực đột phá cho sự phát triển

Trong tác phẩm *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh: Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc; xác định phát triển văn hóa đồng bộ, hài hòa với tăng trưởng kinh tế và tiến bộ, công bằng xã hội là một định hướng căn bản của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, thể hiện tính ưu việt của chế độ ta¹. Văn hóa có mặt trong nhiều thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử tạo nên cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế của nước ta ngày nay. Không thể phủ nhận sự đồng hành của văn hóa, sự hiện diện của văn hóa trong các bình diện của đời sống xã hội đã tạo thành sức mạnh nội sinh, vừa là nguồn lực, vừa là thành quả của phát triển.

Để đạt được mục tiêu phát triển bền vững cả về kinh tế - xã hội - môi trường, cần một hướng tiếp cận mới giúp thay đổi hệ giá trị của xã hội để doanh nghiệp có thể vừa tối ưu hóa lợi nhuận, nhưng cũng vừa có thể bảo đảm tính bền vững cho môi trường, môi sinh. Nói cách khác, cần xây dựng *hệ văn hóa thặng dư sinh thái* trong xã hội, đặc biệt là chủ thể doanh nghiệp, đề cao giá trị của việc giảm tác động tiêu cực của con người đối với môi trường, bảo tồn và phục hồi thiên nhiên. Để hiện thực hóa và duy trì hệ văn hóa thặng dư sinh thái, chúng ta cần một khái niệm mới về lợi nhuận, được đo bằng

---

1. Xem Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Sdd, tr.27.

mức độ hữu ích trong việc “chữa lành” môi trường, môi sinh và cải thiện các điều kiện cho phát triển bền vững. Theo đó, phải giải quyết tư duy phát triển “duy kinh tế” mà đánh mất hệ giá trị văn hóa.

Hướng đến xây dựng văn hóa thịnh dư sinh thái trong thời đại mới

Văn hóa sinh thái là toàn bộ những giá trị văn hóa - xã hội được thể hiện trong thái độ đối xử, trong hành vi tác động và cải biến thiên nhiên nhằm tạo ra môi trường sống phù hợp, đáp ứng nhu cầu sống lành mạnh, phát triển và tiến bộ của con người. Giá trị văn hóa sinh thái là toàn bộ những giá trị do loài người sáng tạo ra và xây dựng nên trong quá trình con người sống, hoạt động và phát triển trong thế giới tự nhiên - trong hệ sinh thái. Văn hóa sinh thái của con người thể hiện rõ rệt hơn ở ý thức và thái độ của con người trong quá trình cải biến giới tự nhiên phục vụ cho cuộc sống của mình. Nắm được bản chất của sinh thái để cải biến sinh thái trên cơ sở nguyên tắc tồn tại và vận hành của sinh thái, đó thật sự là biểu hiện đặc thù của văn hóa sinh thái. Sự cải biến, cải tạo giới tự nhiên trong khuôn khổ, trong ngưỡng duy trì sự tồn tại và phát triển của thế giới tự nhiên vừa đem lại điều kiện ngày càng tốt hơn cho cuộc sống và sự phát triển xã hội loài người, vừa bảo đảm sự ổn định và cân bằng sinh thái trong tính cộng sinh của nó - đó mới thật sự là hành vi thể hiện trình độ văn hóa sinh thái cao.

Để tránh các hậu quả do tư duy phát triển “duy kinh tế” và đạt được mục tiêu phát triển bền vững, đồng thời sáng tạo nội lực và tạo động lực đột phá cho quốc gia, việc xây dựng

hệ văn hóa thặng dư sinh thái cho xã hội, đặc biệt là chủ thể doanh nghiệp là hết sức quan trọng và cấp thiết. Để đạt được điều này, *trước hết*, cần xây dựng giá trị cốt lõi của văn hóa doanh nghiệp thích ứng với các mục tiêu phát triển bền vững của nhân loại. Theo đó, phát triển văn hóa thặng dư sinh thái cho xã hội và doanh nghiệp cũng là một loại quá trình đầu tư. Bên cạnh các đầu tư về vật chất (như máy móc thiết bị, các phát minh khoa học, công nghệ...), thông tin và chính sách (thời gian, công sức...), còn là sự chấp nhận các chi phí đầu tư cho môi trường. Quá trình đầu tư này sẽ kéo dài xuyên suốt trong nhiều năm để bảo đảm được sự nhất quán và ổn định về hệ giá trị văn hóa.

Hai là, giáo dục ý thức sinh thái, trách nhiệm sinh thái và xây dựng pháp luật sinh thái; nếp sống văn hóa sinh thái toàn dân sẽ là công cụ đối xử, hành động bảo vệ sinh thái một cách đúng đắn ở tầm quốc tế, là trách nhiệm và giải pháp hữu hiệu trong việc bảo vệ ngôi nhà chung - hành tinh xanh, sạch, đẹp của chúng ta.

Ba là, kết hợp các giá trị văn hóa thặng dư sinh thái với các giá trị văn hóa nội sinh. Điều này có ý nghĩa quan trọng giúp xã hội và doanh nghiệp xây dựng nền móng và phát triển hệ văn hóa thặng dư sinh thái môi trường, xử lý hài hòa mối quan hệ giữa giá trị nhân văn và kinh tế. Đây là hành động vừa phù hợp đạo lý, lương tri, vừa góp phần củng cố sự hài hòa văn hóa dân tộc và thời đại. Nắm bắt tốt sẽ đưa hệ văn hóa Việt Nam lên tầm giá trị thời đại, có khả năng thực hành và hướng dẫn đổi mới hoạt động hệ thống doanh nghiệp, từ đó sáng tạo thêm nội lực và động lực đột phá, phát triển bền vững cho đất nước.